

การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน The Developing the Village Concept of Sufficiency Economy Philosophy Lead to Green and Happiness Society

จิระศักดิ์ เจริญพันธ์¹

¹ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ได้นำเอาแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาหมู่บ้าน มุ่งสู่เป้าหมายความอยู่ดีมีสุข นำไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนนำไปสู่การกินดี อยู่ดี มีสุข มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ภายใต้หลักการพออยู่ พอกิน พอใช้ ดำเนินชีวิตด้วยคุณธรรม กับผู้นำชุมชนและตัวแทนประชาชนบ้านมะกอก ตำบลขามเรียง จำนวน 5 หมู่บ้าน มีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ขั้นแรกขั้นเตรียมความพร้อมของชุมชน ขั้นที่สอง ขั้นปฏิบัติการวิจัย ประกอบด้วย การอบรมพัฒนาศักยภาพ การจัดทำแผนปฏิบัติการ การศึกษาฐาน การกำหนดวาระชุมชน การขับเคลื่อนวาระชุมชน การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ การสร้างครัวเรือนต้นแบบ การสร้างการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ขั้นสุดท้ายขั้นสรุปประเมินผลและถอดบทเรียน โดยสรุปประเด็นการวิจัยและปัจจัยความสำเร็จ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมะกอกเกิดความรักความสมัครสมานสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ เกิดการขับเคลื่อนวาระชุมชนมะกอกนำอยู่ ทำให้เกิดศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทุกหมู่บ้าน และมีการคัดเลือกครัวเรือนต้นแบบพัฒนามาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 7 ครัวเรือนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในหมู่บ้าน มีการส่งเสริมคุณธรรมในทุกกิจกรรมงานบุญ ธรรมะและร่วมกันจัดกิจกรรมงานบุญในชุมชนปลอดเหล้าและอบายมุข มีการพัฒนาชุมชนให้พออยู่ พอกิน พอใช้ โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

คำสำคัญ: การพัฒนา, หมู่บ้านต้นแบบ, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, สังคมอยู่เย็นเป็นสุข

Abstract

This research has embraced the concept of sufficiency economy philosophy (SEP) as a basis for development of villages. Towards the well-being to society, stayed green and happiness society to improve the quality of life, leading to the well-being and pleasure with the aim to study and develop a strong community was a village in the concept of SEP to. Installed stayed green and happiness society. The principle was sufficient enough to live with integrity. With community leaders and representatives of the parish house olive Khamriang sub-district by the five

villages with the first of three steps: preparation of the research community, the second phase of training development. The action plan, the study, the community agenda, community-driven agenda, the development of a learning center, the prototypes were built, the participation process and the final conclusion of the lesson. In summary, the research issues and success factors. The results showed that olive community of love, solidarity and mutual assistance. The process involved in every step. The process of learning efforts. The community-driven agenda to the olive. The SEP Learning Centre in every village. Selection of households and the development of economic philosophy, but only 7 were to be learned in the village. The promotion of integrity in all the favors. Main activities and campaigning together in the free liquor and vice. The development community is not good enough for the people to participate actively

Keywords: development, the village, sufficiency economy philosophy (SEP), green and happiness society

1. บทนำ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชโอรสว่า “ในการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐานคือ ความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อนด้วยวิธีที่ประหยัดระมัดระวังถูกต้องตามหลักวิชาการเมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้วจึงค่อยเสริมสร้างความเจริญขั้นสูงตามลำดับต่อไป ด้วยความระมัดระวังและประหยัดนั้นก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลวและบรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์ [1] ประเทศไทยมีวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศใน 20 ปี ว่า ประการแรก มุ่งแก้ปัญหาความยากจนของประชาชน ประการที่สอง จะยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนสู่ความอยู่ดีมีสุข ประการสุดท้าย สร้างค่านิยมร่วมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับประชาชนทุกระดับ [2] ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยตั้งแต่ปี 2517 ขณะนี้ได้หยั่งรากลึกลงในสังคมไทย พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาคน” ในการดำเนินวิถีชีวิตอย่างมั่นคงบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมีพอกิน การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมี

เหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี [3] จึงกำหนดวิสัยทัศน์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ว่า การพัฒนาประเทศมุ่งสู่สังคมอยู่เป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) โดยเน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเน้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นฐานในการพัฒนาประเทศ [4] เพื่อให้สอดคล้องแนวทางการพัฒนาดังกล่าว จังหวัดมหาสารคามได้จัดทำแผน 4 ปี (พ.ศ.2553 – 2556) และแผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการคือ ให้ประชาชนเป็นคนดีมีศีลธรรม ดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความรัก ความสามัคคี และเอื้ออาทรต่อกัน จึงกำหนดวิสัยทัศน์ว่า “เมืองการศึกษา พัฒนาทรัพยากรบุคคล แหล่งผลิตเกษตรเศรษฐกิจ สร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน” กำหนดพันธกิจ ข้อหนึ่งว่า เสริมสร้างระบบชุมชนให้ประชาชนสามารถบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาแบบองค์รวมด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ได้กำหนดเป้าประสงค์ว่า เสริมสร้างการลงทุนทางสังคมและการพัฒนาที่เข้มแข็งและยั่งยืน และได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ 4 ว่า ยุทธศาสตร์การสร้างชุมชนเข้มแข็ง ได้กำหนดกลยุทธ์ที่สำคัญคือ การพัฒนาและสร้างเสริมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนทุกระดับรวมทั้งการสร้างเครือข่ายขององค์กรด้วยวิธีประชาธิปไตย และสร้างชุมชนนำอยู่และสังคมที่สงบสุข เน้นการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน [5] มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้เห็นความสำคัญและเห็นคุณค่าที่จะนำเอาแนวคิดตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานให้กับประชาชนชาวไทย มาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนรอบๆ มหาวิทยาลัย และพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบการพัฒนาตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ประชาชนยึดหลัก “พออยู่ พอกิน พอใช้” เพื่อให้เป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนอื่นๆ ต่อไป มหาวิทยาลัย จึงได้สนับสนุนให้มีคณะทำงานและได้ดำเนินการพัฒนาในเรื่องดังกล่าวสนับสนุนยุทธศาสตร์ที่ 2 เป็นศูนย์กลางแห่ง การ เรียนรู้ และ บริการวิชาการ ชี้นำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีกลยุทธ์ให้บริการวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของสังคมและชุมชน และส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ [6] โดยได้คัดเลือกพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ และมีหลายหมู่บ้านเดียวกัน จึงได้คัดเลือกพื้นที่วิจัยที่ชุมชนบ้านกอกและบ้านมะกอก 5 หมู่บ้าน ในพื้นที่ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม มหาวิทยาลัยมีความมุ่งมั่นที่จะเป็นมหาวิทยาลัยชี้นำในการพัฒนาสังคมคู่ไปกับการผลิตบัณฑิต ภายใต้แนวทางการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานให้ว่า “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” จึงได้จัดทำโครงการวิจัยการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งสู่สังคมอยู่เป็นสุขร่วมกัน (โครงการมะกอกศึกษา) ขึ้นเพื่อนำไปสู่การสร้างเสริมคุณภาพชีวิต สร้างความมั่นคงของประชาชน ตลอดจนบำรุงศาสนาและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมนำไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็งของจังหวัดมหาสารคามต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนและพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งสู่สังคมอยู่เป็นสุขร่วมกัน ภายใต้หลักการพออยู่ พอกิน พอใช้ ดำเนินชีวิตด้วยคุณธรรม

2. วัตถุประสงค์เฉพาะ

2.1 เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งในการบริหารจัดการขององค์กรชุมชน

2.2 เพื่อส่งเสริมและพัฒนากระบวนการจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วมด้วยวิธีประชาธิปไตย

2.3 เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการนำคุณธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

2.4 เพื่อพัฒนาแบบแผนการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงพออยู่ พอกิน พอใช้ และการออมของประชาชน

2.5 เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้ประชาชนรู้จักการพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้น่าอยู่น่าไปสู่ความสามัคคีและเอื้ออาทรต่อกัน

3. วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการศึกษา

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

2. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตามแนวคิดทฤษฎีสามเหลี่ยมเข็มนาฬิกา (ประเวศ วะสี, 2545) ประกอบด้วยภาคการเมืองได้แก่ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ภาควิชาการ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์มหาวิทยาลัย ภาคประชาสังคม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน ตัวแทนประชาชนหัวหน้าคุ้ม หัวหน้ากลุ่มและกรรมการกลุ่มต่างๆ ในชุมชน รวม 60 คน เป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก

3. รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้าน มีกระบวนการสำคัญ 3 กระบวนการคือ

3.1 กระบวนการที่ 1 กระบวนการเตรียมความพร้อมของชุมชน มี 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้นำชุมชนและการเข้าร่วมโครงการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาความสัมพันธ์และความจริงใจในการทำงานร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 การลงนามความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยมหาสารคามกับชุมชนมะกอก 5 หมู่บ้าน

3.2 กระบวนการที่ 2 กระบวนการปฏิบัติการวิจัย มี 7 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างความเป็นเอกภาพของชุมชนโดยการสร้างให้เกิดชุมชนมะกอกชุมชนเดียวจาก 5 หมู่บ้านจัดตั้ง “เครือข่ายมะกอกสามัคคีสร้างสุข”

ขั้นตอนที่ 5 การพัฒนาแนวคิดให้กับประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการจัดการอบรมและพัฒนาทักษะการทำงานแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 6 การประชุมวางแผนกลยุทธ์ชุมชน
มะกอกน้อย เป็นการกำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์การ
พัฒนา

ขั้นตอนที่ 7 การจัดทำแผนงาน/โครงการการ
พัฒนาชุมชนมะกอก

ขั้นตอนที่ 8 การจัดเวทีประชาคมเพื่อร่วมกัน
พิจารณาแผนงาน/โครงการและกำหนดวาระการขับเคลื่อน
ชุมชนมะกอกน้อย

ขั้นตอนที่ 9 การพัฒนากลุ่มสร้างอาชีพเสริมสร้าง
รายได้เสริมและส่งเสริมการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง

ขั้นตอนที่ 10 การพัฒนาครัวเรือนต้นแบบในชุมชน
เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการ
พัฒนาตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กระบวนการที่ 3 กระบวนการสรุปและถอดบทเรียน มี
3 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 11 การประชุมสรุปผลการดำเนิน
โครงการและถอดบทเรียน

ขั้นตอนที่ 12 การสัมภาษณ์เจาะลึกและการ
สนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ 13 การสรุปประเด็นสำคัญและถอด
ปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงาน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความ
พึงพอใจ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก แบบประเด็นสนทนากลุ่มการ
วิจัย

5. ระยะเวลาในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล ใน
การวิจัยครั้งนี้มีระยะเวลาในการวิจัย 2 ปี ระหว่าง ตุลาคม 2552
– กันยายน 2554 และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ
ในการประชุมสรุปและประเมินผลการดำเนินโครงการ
ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพทำการสรุปประเด็นตามประเด็นหลักของ
การวิจัยที่กำหนดไว้

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสรุป
เนื้อหาตามประเด็นการวิจัยที่กำหนดไว้ และข้อมูลเชิงคุณภาพ
วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

7. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ใช้สถิติพรรณนา ประกอบด้วย
การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน

4. ผลการศึกษา

1. จังหวัดมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ได้ร่วมกันสร้างและพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบการพัฒนาตามแนวคิด
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บรรลุพันธกิจข้อ 10 ของจังหวัด
มหาสารคามที่ว่า เสริมสร้างระบบชุมชน ให้ประชาชนสามารถ
บริหารจัดการและแก้ไขปัญหาแบบองค์รวมด้วยตนเองอย่างมี
ประสิทธิภาพ เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชุมชน ผลลัพธ์ การดำเนินงานทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนนำ
อยู่ ชุมชนพอเพียง หมู่บ้านต้นแบบการพัฒนา คือ “ชุมชนมะกอก
หมู่บ้านต้นแบบการพัฒนาตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง”

2. เกิดความร่วมมือ และการบูรณาการองค์ความรู้ใน
การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภายใต้

แนวคิด ร่วมมือ ร่วมใจ ประสานความคิด ผสานความรู้ เพื่อ
พัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน จากนักวิชาการด้านต่างๆ ใน
มหาวิทยาลัยที่มาจากหลายหลายคณะ และ หน่วยงาน
ประกอบด้วยจาก คณะสาธารณสุขศาสตร์ คณะเทคโนโลยี คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะเภสัช
ศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะบัญชี
และการจัดการ คณะสัตวแพทย์และสัตวศาสตร์ คณะ
ศึกษาศาสตร์ คณะสิ่งแวดล้อมฯ กองส่งเสริมการวิจัยและบริการ
วิชาการ กองอาคารสถานที่ กองประชาสัมพันธ์และวิเทศสัมพันธ์
ผลลัพธ์เกิดทีมวิชาการที่เข้มแข็งเพื่อพัฒนาชุมชนแบบองค์รวม
และมุ่งสู่การพัฒนาในทุกมิติภายใต้เป้าหมายเดียวกันและการ
ประชุม ระดมความคิดเห็น ปรัชญาหรือ สร้างกลยุทธ์ นิเทศ
ติดตามสนับสนุน และประเมินผลร่วมกัน

3. เกิดการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการจัดการชุมชน
แบบมีส่วนร่วมด้วยวิถีประชาธิปไตย โดยการพัฒนาและสร้าง
เครือข่ายองค์กรชุมชนด้วยวิถีการประชาธิปไตยผ่านระบบของ
ผู้นำชุมชนและตัวแทนประชาชนทุกภาคส่วน ภายใต้รูปแบบการ
พัฒนา เรียกว่า เครือข่ายชุมชน (community alliance) ที่สร้าง
ระบบความเชื่อมโยงจาก ระดับหมู่บ้าน ระดับคุ้ม ระดับหลังคา
เรือน เข้ามาเป็นแกนนำในการพัฒนาตามโครงการนี้ โดยการ
เสนอชื่อและการคัดเลือกของชุมชนหมู่บ้านละ 10 – 15 คน ตาม
ขนาดของหมู่บ้าน ผลลัพธ์การดำเนินงานทำให้เกิดองค์กรชุมชน
เป็นหลักในการพัฒนาตามโครงการนี้ร่วมกันทั้ง 5 หมู่บ้าน
ภายใต้ชื่อว่า “เครือข่ายมะกอกสามัคคีสร้างสุข”

4. เกิดการบริหารจัดการและการแก้ไขปัญหาแบบองค์
รวมด้วยตนเอง โดยมีกิจกรรมการดำเนินงานดังนี้

4.1 การประชุมร่วมกัน ระหว่างมหาวิทยาลัย
มหาสารคามและแกนนำเครือข่ายชุมชนมะกอก 5 หมู่บ้าน เพื่อ
รับทราบความสมัครใจและยินดีเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาตาม
โครงการนี้ และรับทราบนโยบายของผู้บริหารมหาวิทยาลัยถึงความ
ตั้งใจ เป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน

4.2 คณะทำงานของมหาวิทยาลัยทำการประชุมร่วมกัน
กับแกนนำเครือข่ายชุมชนมะกอก 5 หมู่บ้านเพื่อร่วมกันกำหนด
ทิศทางความร่วมมือและการพัฒนาภายใต้โครงการนี้ ร่วมกัน
จัดทำแผนปฏิบัติการโครงการในการกำหนดกิจกรรมการ
ดำเนินงานร่วมกันเพื่อความชัดเจนและการควบคุมการดำเนิน
โครงการ

4.3 แกนนำเครือข่ายชุมชนมะกอก 5 หมู่บ้านไปประชุม
ประชาคมประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบทั้ง 5 หมู่บ้าน เพื่อ
รับทราบการดำเนินโครงการ การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม
ของโครงการ การร่วมกันกำหนดปัญหาและความต้องการของ
ชุมชนเพื่อนำมาเสนอเป็นวาระชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็ง
ของชุมชนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.4 การศึกษาการพัฒนาตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงของหมู่บ้านอื่นเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับ แนว
ทางการพัฒนา ขั้นตอนและกระบวนการการพัฒนา การเตรียม
ความพร้อมของชุมชน แนวทางการขับเคลื่อน ข้อพึงระวังปัญหา
และอุปสรรค และปัจจัยที่สำคัญของการพัฒนาสู่ความสำเร็จ
ผลลัพธ์ทำให้แกนนำเครือข่ายชุมชนมะกอก 5 หมู่บ้านได้
ประสบการณ์และมีความรู้ความเข้าใจในการที่จะดำเนินการ
พัฒนาชุมชนเข้มแข็งมุ่งสู่ชุมชนนำอยู่และชุมชนพอเพียงต่อไป

4.5 การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ จัดลำดับความสำคัญของปัญหา การวิเคราะห์ สาเหตุของปัญหา การกำหนดทางเลือกเพื่อการพัฒนา การ กำหนดโครงการและกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน เพื่อจัดทำ แผนกลยุทธ์การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบตามแนวคิดปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนมะกอก

4.6 การจัดเวทีสาธารณะหรือเวทีประชาคมเพื่อ พิจารณา วาระชุมชนมะกอกน่ายอยู่โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้ ประชาชนทุกหลังคาเรือนและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามาด้วยกันแสดงความ คิดเห็นและพิจารณาประเด็นต่างๆ ที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชน มะกอกให้น่ายอยู่ในระยะที่ 1 ที่ประชุมได้ร่วมกันสรุปประเด็นเป็น วาระชุมชนที่จะร่วมกันขับเคลื่อนประกอบด้วย

วาระที่ 1 การส่งเสริมการออม “การจัดตั้งธนาคาร ชุมชนเฉลิมพระเกียรติ”

วาระที่ 2 การพัฒนาทุนทางสังคม “การเน้นหนักการ ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและเยาวชน”

วาระที่ 3 การส่งเสริมการลดรายจ่าย “การส่งเสริมการ จัดกิจกรรมชุมชนปลอดเหล้าและการพนันทุกชนิด”

วาระที่ 4 การส่งเสริมการเพิ่มรายได้ “การส่งเสริมและ พัฒนากลุ่มอาชีพในชุมชน”

วาระที่ 5 การส่งเสริมการพัฒนาชุมชน “การจัดการ ชุมชนและพัฒนาชุมชนให้น่ายอยู่”

วาระที่ 6 การส่งเสริมด้านวัฒนธรรมในชุมชน “การ ส่งเสริมและพัฒนาอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมชุมชน”

4.7 จากวาระชุมชนมะกอกน่ายอยู่ทำให้เกิดกิจกรรมที่ เป็นรูปธรรมขึ้นและพัฒนาศักยภาพให้ประชาชนได้ร่วมมือกัน ดำเนินกิจกรรมและขับเคลื่อนชุมชนให้น่ายอยู่ตามแนวคิดปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง สรุปได้ดังนี้

4.7.1 เกิดองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง ผสานใจ ผสาน ความคิด ผสานความร่วมมือทั้ง ๕ หมู่บ้านทำให้เกิดพลังที่ เข้มแข็งในการผลักดันและขับเคลื่อนกิจกรรมในทุกๆ กิจกรรม ตามโครงการนี้ และกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน

4.7.2 ทุกหมู่บ้านมีผู้นำที่เข้มแข็ง จิตอาสา เสียสละเข้า มาร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมนำ ร่วมแก้ ร่วมประเมินผล และร่วมรับ ผลประโยชน์ ทำให้มีการระดมความคิดเห็น ระดมสมอง ระดม ความร่วมมือ นำไปสู่การทำงานเป็นทีม การสร้างกระบวนการ เรียนรู้ร่วมกันในหมู่บ้านและชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการ ยอมรับซึ่งกันและกัน ทำหน้าที่ผู้นำและผู้ตามที่ดี นำไปสู่ความรัก ความสามัคคี และเอื้ออาทรต่อกัน ที่จะนำไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็น สุขร่วมกัน ถือว่าเป็นความสำเร็จที่สำคัญและเป็นจุดเด่นที่ได้จาก การดำเนินโครงการนี้เพราะว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การ ดำเนินบรรลุเป้าหมายและความสำเร็จที่กำหนดไว้อย่างมี ประสิทธิภาพ

4.7.3 การร่วมกันจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมและพัฒนาอาชีพใน ชุมชน จากการดำเนินงานที่ผ่านมาสามารถส่งเสริมให้ประชาชน และผู้สนใจในกลุ่มต่างๆ เข้ามาร่วมกันดำเนินกิจกรรมและ ประสบความสำเร็จทำให้เกิดแหล่งอาหารในชุมชนและเพิ่ม รายได้จำนวนหนึ่งให้กับชุมชน สรุปได้ดังนี้

- หมู่ 5 บ้านกอก เกิดกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มเกษตรกรปลูกแก้วมังกร กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงปลาตาก กลุ่มเกษตรกรปลูกดอกมะลิ

- หมู่ 12 บ้านมะกอก เกิดกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ พันธุ์พื้นบ้าน กลุ่มเกษตรกรผลิตปลาข้าวบอง กลุ่มเกษตรกรปลูก ดอกมะลิ

- หมู่ 18 บ้านมะกอก เกิดกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงปลา ดุก กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงกบ กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มปุ๋ยหมักชีวภาพ

- หมู่ 19 บ้านมะกอก เกิดกลุ่มเกษตรกรเพาะเห็ด กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงกบ กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงปลาตาก กลุ่มปลูกผัก ปลอดสารพิษ

- หมู่ 23 บ้านมะกอก เกิดกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงปลา ดุก กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงกบ กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงจิ้งหรีด กลุ่ม เกษตรกรปลูกดอกมะลิ

4.7.4 ชุมชนและประชาชนเกิดการยอมรับและการ พัฒนาตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการประดับรูป พระฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไว้ในบ้านทุก หลังคาเรือน ประดับชื่อผู้นำครอบครัวและเลขที่บ้านทุกหลังคา เรือน และร่วมกันจัดกิจกรรมมหกรรมเทิดพระเกียรติ ๘๔ พรรษามหาอภิมหาชาตินิยม และ ๑๒ สิงหาคม มหาราชินี ขึ้นที่ชุมชน มะกอกเพื่อน้อมถวายความจงรักภักดีและสำนึกในพระมหา กรุณาธิคุณของพระองค์ท่าน ในโอกาสนี้ได้ร่วมมือกันทำความดี จัดกิจกรรม The Big Cleaning Day เพื่อพัฒนาครัวเรือนของ ตนเองทุกหลังคาเรือน และ บริเวณรอบๆ หมู่บ้านทุกหมู่บ้านให้ สะอาด สวยงาม น่ายอยู่ถวายเป็นราชสักการะ

4.7.5 การส่งเสริมการออม เกิดกลุ่มออมทรัพย์ให้ ประชาชนมารวมกลุ่มและบริหารจัดการกันเองและได้รับการ สนับสนุนจากสำนักงานเทศบาลตำบลขามเรียงภายใต้โครงการ ออมวันละบาท เกิดผลลัพธ์ที่ดีมีการออมจำนวนมากพอสมควร ประชาชนเห็นความสำคัญและมาสมัครเป็นสมาชิกจำนวนมาก ในระยะต่อไปจะผลักดันและขับเคลื่อนให้เป็นธนาคารชุมชน เฉลิมพระเกียรติฯ ต่อไป

4.7.6 เกิดกิจกรรมการพัฒนาในด้านต่างๆ อาทิ การ พัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขในการดูแลและส่งเสริม สุขภาพผู้สูงอายุ การส่งเสริมการออกกำลังกายในทุกกลุ่มอายุ การจัดการและบำบัดน้ำเสียของชุมชน การส่งเสริมการจัดทำ บัญชีครัวเรือน ทุกกิจกรรมได้รับความร่วมมือและเข้าร่วม กิจกรรมด้วยดี ประชาชนได้รับความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วน ร่วมในการพัฒนาทำให้เกิดประสิทธิผลที่ดีและนำไปประยุกต์ใช้ ในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาชุมชนต่อไป

4.7.7 เกิดการส่งเสริมและพัฒนาการนำคุณธรรมมาใช้ ในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง โดยมีกิจกรรมชุมชนปลอดเหล้า และการพนัน เป็นชุมชนสีขาว จากวาระชุมชนแกนนำหมู่บ้าน ได้ไปขับเคลื่อนกิจกรรมดังกล่าวในหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน ทำความ เข้าใจกับประชาชน และเจ้าภาพงานทุกงาน ทำให้ชุมชนสามารถ จัดกิจกรรมประสบความสำเร็จได้แก่ กิจกรรมงานศพ งานทำบุญ อุทิศส่วนกุศลปลอดเหล้า งานกฐิน – ฝ่าป่าปลอดเหล้า งานบวช ปลอดเหล้า ซึ่งแสดงให้เห็นความสำเร็จของการดำเนินโครงการนี้ จากการที่อดีตชุมชนนี้ทุกกิจกรรมมีการเลี้ยงเหล้าและมีการเล่น การพนันอย่างมากมาย ผลการดำเนินงานพบว่าผู้นำและ ประชาชนทำความเข้าใจต่อกันสามารถทำกิจกรรมอะไรก็จะ ประสบความสำเร็จ ทำให้ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นในชุมชนทำให้

ชุมชนลดปัญหาต่างๆ จากการเมาสุราได้มากมายมุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

4.7.8 เกิดส่งเสริมและพัฒนาให้ประชาชนรู้จักการการพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้น่าอยู่นำไปสู่ความสามัคคีและเอื้ออาทรต่อกัน โดยมีกิจกรรมสัมพันธ์ในชุมชน ชุมชนได้ร่วมกันจัดกิจกรรมสร้างสัมพันธ์ภายในชุมชนร่วมกันหลายๆ อย่างเช่น การรับประทานอาหารร่วมกัน การเข้าร่วมกิจกรรมงานบุญ ประเพณีต่างๆ ร่วมกัน การทำบุญและปฏิบัติศีลร่วมกัน การเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการนี้ร่วมกัน ผลการดำเนินงานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าชุมชนมะกอกเป็นชุมชนที่มีความรัก ความสามัคคี และเอื้ออาทรต่อกัน ชุมชนที่มีความร่วมมือที่ดีต่อกัน ชุมชนที่สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาร่วมกัน ทำให้เกิดผลลัพธ์ของชุมชนนี้ว่า ชุมชนเข้มแข็ง ชุมชน น่าอยู่ ชุมชนพอเพียง ชุมชนต้นแบบการพัฒนาตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

4.7.9 มีการติดตามสนับสนุนการดำเนินงานอย่างเป็นระยะและต่อเนื่อง ทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการประเมินกระบวนการ การติดตามความก้าวหน้า การปรับกิจกรรมอยู่ตลอดเวลาทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนการดำเนินงานทุกขั้นตอน

4.7.10 เกิดพัฒนาแบบแผนการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง พออยู่ พอกิน พอใช้ และการออมของประชาชน การดำเนินโครงการมีสมาชิกเข้าร่วมมากมายทำให้เกิดตัวอย่างขึ้นจำนวนมากที่ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง พออยู่ พอกิน พอใช้ เพื่อเป็นการส่งเสริมและยกย่องให้เป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นแรงบันดาลใจให้กับครอบครัวอื่นๆ จึงได้มีการคัดเลือกครัวเรือนดีเด่นต้นแบบการพัฒนาตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนมะกอกต่อไป ผลการพิจารณาคัดเลือกได้ครัวเรือนดีเด่นต้นแบบการพัฒนาตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 7 ครัวเรือน ดังนี้

1. หมู่ 5 บ้านกอก ได้แก่ นายหนูล้วน ไชยชาติ
2. หมู่ 12 บ้านมะกอก ได้แก่ นายบุญโฮม บุญรัตน์ และ นายสาย บุญหล้า
3. หมู่ 18 บ้านมะกอก ได้แก่ นายทองมา เหล่าเจริญ
4. หมู่ 19 บ้านมะกอก ได้แก่ นางทองล้วน บุญหล้า
5. หมู่ 23 บ้านมะกอก ได้แก่ นายเสาร์ บุญหล้า และ นายไสว บุญหล้า

ได้ประกาศและจัดกิจกรรมเชิดชูเกียรติเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับครัวเรือนอื่นๆ ในชุมชนมะกอกต่อไป

4.7.11 การสรุปและประเมินผลการดำเนินงาน โดยการประชุมระดมความคิดเห็นและสรุปประเด็นที่สำคัญในการดำเนินโครงการโดยสรุปประเด็นที่สำคัญที่พบคือ โครงการนี้เป็นโครงการที่ดี ส่งเสริมกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เกิดการทำงานร่วมกัน เกิดความสามัคคีในชุมชน สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีให้กับคนในชุมชน และทำให้สังคมเกิดความสงบสุข นำไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

4.7.12 จากการประเมินผลความพึงพอใจของประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการทุกกิจกรรมพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก และมากที่สุด ร้อยละ 56.7

และ 38.3 ตามลำดับ (Mean = 4.333, S.D. = 0.572) โดยมีความพึงพอใจในระดับมากและมากที่สุดในทุกๆ ด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการการประสานงานและการประชาสัมพันธ์ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกความพร้อมของสถานที่จัดกิจกรรม เท่ากัน ร้อยละ 55 ด้านเนื้อหาที่ได้รับสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ต่อตนเอง ต่อสังคมและสังคม ร้อยละ 55.3 ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่/ผู้จัดกิจกรรมให้บริการด้วยความสุภาพเป็นมิตร ร้อยละ 51.8 และด้านกิจกรรมสอดคล้องต่อความต้องการของผู้รับบริการระดับมาก ร้อยละ 6.3

4.7.13 ความยั่งยืน ผลจากการวิจัยครั้งนี้ได้พบความสำเร็จของการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนนำไปสู่ระดับการมีส่วนร่วมที่นำไปสู่ความสำเร็จได้มากที่สุดคือการมีส่วนร่วมที่ชุมชนพึ่งตนเองได้ ระบุธรรมที่แสดงให้เห็นความยั่งยืนประกอบด้วย มีการรวมกลุ่มของประชาชนทุกภาคส่วนในชุมชนในรูปของเครือข่ายภายใต้หลักการพันธมิตรชุมชน ได้แก่ เครือข่ายมะกอกสามัคคีสร้างสุข มีแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาในชุมชน มีการจัดการความรู้ร่วมกันเกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์แบบร่วมแรงร่วมใจ นำไปสู่เกิดกระบวนการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเกิดครัวเรือนต้นแบบและศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นในชุมชนที่เป็นศูนย์รวม ที่ศึกษาเรียนรู้ของประชาชนและใช้เป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตแบบพออยู่ พอกิน พอใช้และถ่ายทอดความสำเร็จสู่หมู่บ้านอื่นและชุมชนอื่นๆ ต่อไป

5. อภิปรายผล

จากการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขทำให้เกิดบทเรียนและประสบการณ์ที่ดีหลายๆ อย่าง จึงอภิปรายผลดังนี้

1. การสร้างค่านิยมร่วม

การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะประสบความสำเร็จ ประแรกที่จะต้องสร้างและพัฒนา คือ การสร้างนิยามร่วมตามหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ หลักทางสายกลาง สามท่วง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี และ 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขด้านความรู้ และเงื่อนไขด้านคุณธรรม จะทำให้การดำเนินงานมีทิศทาง ประชาชนมีความเข้าใจและมีหลักยึดที่ดีในการพัฒนา จะทำให้เกิดพลังขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบดำเนินงานได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพถ้าประชาชนเข้าใจจะทำให้เกิดการพึ่งตนเองด้วยความพอดีโดยยึดหลัก พออยู่ พอกิน พอใช้ ทำให้ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ เป็นไปด้วยเหตุผล และพร้อมที่จะรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้เป็นอย่างดี การสร้างค่านิยมร่วมจะทำให้ประชาชนพร้อมรับการพัฒนาและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน ทำให้ประชาชนคิดถึงการอยู่ร่วมกัน ไม่ใช่ตัวใครตัวมัน มีไมตรีจิตต่อกัน ไม่เบียดเบียนและทำร้ายกัน โดยช่วยตนเองให้มากที่สุด และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับจริยฐาน อิศรางกูร ณ อยุธยา [7] ที่ได้กล่าวไว้ว่า เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆ ระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐบาล ทั้งในการ

พัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ จึงจะต้องสร้างแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจให้กับประชาชนเพื่อใช้เป็นหลักยึดในการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในชุมชนให้เกิดความสุข

2. กลยุทธ์

การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะประสบความสำเร็จจะต้องมียุทธศาสตร์ที่ดี การได้มาของยุทธศาสตร์นั้นจะต้องมาจากการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วมด้วยวิธีประชาธิปไตย จึงควรให้แกนนำเครือข่ายและตัวแทนประชาชนจากทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ตั้งแต่ การเลือกปัญหา การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การกำหนดเป้าหมายการพัฒนา กำหนดกิจกรรม/โครงการ และการกำหนดยุทธศาสตร์ เป็นการชุมชนได้เรียนรู้กระบวนการทำงานร่วมกันเป็นการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ จะทำให้ประชาชนทุกคนรู้สึกเป็นเจ้าของและอยากที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทุกกิจกรรมและเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จ ดังนั้นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์จะต้องไม่ยากเกินไปและชุมชนสามารถทำได้ จึงต้องอาศัยภาคีวิชาการจากมหาวิทยาลัยเข้าไปช่วยเหลือและฝึกให้แกนนำและตัวแทนประชาชนสามารถดำเนินกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของกองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข [8] ที่ว่าการวางแผนกำหนดยุทธศาสตร์ดำเนินงานสุขภาพภาคประชาชนจะเป็นกลยุทธ์ที่จะให้การดำเนินงานเป็นรูปธรรมและทำให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ ประชาชนและชุมชนได้มาร่วมมือกันในการสร้างระบบบริหารจัดการเน้นการพึ่งตนเองทางด้านสุขภาพได้อย่างแท้จริง และสำนึกนโยบายและยุทธศาสตร์ ได้ระบุว่า แผนยุทธศาสตร์ให้ความสำคัญต่อการต่อยอดความคิด สร้างจินตนาการที่มุ่งสู่จุดหมายอย่างมีเอกภาพที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นในการดำเนินงานพัฒนาสุขภาพโดยให้เกิดความร่วมมือและการรวมพลังเพื่อการสร้างสุขภาพโดยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นฐานคิดและขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติทั้งในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาสุขภาพในทุกระดับ

3. โครงสร้าง

การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะประสบความสำเร็จ การจัดโครงสร้างขององค์กรชุมชนเป็นเรื่องที่สำคัญมากเพราะว่า องค์กรชุมชนจะเป็นแกนหลักในการดำเนินงานและขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ของโครงการ จึงจะต้องสร้างโครงสร้างให้ง่ายและไม่ซับซ้อนมากนัก จะเห็นได้จากโครงสร้างขององค์กรชุมชนเมกะอวกทั้ง 5 หมู่บ้าน มีองค์กรหลักเป็นหน่วยประสานงานคือ เครือข่ายมะกอกสามัคคีสร้างสุข กรมการมาจากผู้แทนของหมู่บ้านทั้ง 5 หมู่ๆ ละ 10 - 15 คน และกรรมการแต่ละหมู่บ้านก็จะไปประสานงานหัวหน้าคุ้มหรือกรรมการคุ้ม กรรมการคุ้มจะเป็นผู้ประสานงานเชื่อมต่อกับประชาชนในทุกหลังคาเรือน จากโครงสร้างดังกล่าวจะทำให้เกิดระบบการประสานงาน และประสานร่วมมือของประชาชนในชุมชนได้เป็นอย่างดีจะทำให้เกิดพลังอำนาจในการขับเคลื่อนการพัฒนาได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับทฤษฎีการจัดการของศิริวรรณ เสรีรัตน์ [9] ที่ว่าการกำหนดโครงสร้างที่ดีจะทำให้เกิด

ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่ของสมาชิกในองค์กร ทำให้เกิดการยอมรับและความรับผิดชอบ เกิดการประสานงานที่ดี เกิดการแบ่งงานกันทำในทุกขั้นตอนและทุกกิจกรรมทำให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพ โครงสร้างองค์กร เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน และกลุ่มคนภายในองค์กร ซึ่งอิทธิพลที่สร้างขึ้นนั้น ส่วนใหญ่เกิดจากวัตถุประสงค์ในการควบคุม โดยการถูกควบคุมนั้นมาจากลักษณะของงาน ที่ได้ออกแบบไว้ภายในโครงสร้างองค์กร

4. ระบบ

การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะประสบความสำเร็จ จะต้องมีการมีระบบที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและแบบแผนการดำเนินชีวิตของชุมชน จากการจัดโครงสร้างที่ดีในชุมชนจะเป็นตัวช่วยให้การดำเนินเกิดระบบที่ดี และมีประสิทธิภาพ จะทำให้เกิดการสื่อสารและการติดต่อประสานงานต่างๆ ได้เป็นอย่างดี การดำเนินกิจกรรมต่างๆ จะเป็นไปตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดเอาไว้ ทำให้การดำเนินงานบรรลุตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และเกิดผลลัพธ์ตามที่ต้องการได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับทฤษฎีระบบของเฉลียว บุรีภักดิ์ [10] ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ผลักดันให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ว่าองค์กรเปรียบเสมือนหนึ่งกระบวนการนำเข้าปัจจัยการผลิตเพื่อดำเนินการให้เกิดผลผลิต คนเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการดังกล่าวประกอบด้วย ระบบการผลิต ระบบการบริหารจัดการ และระบบสังคม

5. กำลังคน

การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะประสบความสำเร็จ กำลังคนเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก โดยกำลังคนในการพัฒนาที่สำคัญประกอบด้วย ผู้นำ แกนนำ ตัวแทนประชาชน และประชาชนในชุมชน กลุ่มผู้นำเป็นกลุ่มที่สำคัญมากที่สุดที่ผลักดันการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ ควรมีทั้งผู้นำทางการและไม่เป็นทางการ จะต้องเป็นผู้ที่ประชาชนในชุมชนให้การยอมรับ คุณสมบัติที่สำคัญได้แก่ มีภาวะผู้นำ มีทักษะในการบริหาร การสื่อสารที่ดี มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ จิตอาสา มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างสม่ำเสมอ จะเป็นตัวเชื่อมประสานกับประชาชนในชุมชนทำให้เกิดการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง การขับเคลื่อนกิจกรรมเป็นไปได้อย่างดีและประสบความสำเร็จในที่สุด เป็นไปตามทิศทางการพัฒนาประเทศของสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ [11]ที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาที่ต้องการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ในประเทศ ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยมุ่งพัฒนาสู่สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ มุ่งเน้นการพัฒนาคน ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้เป็นแกนหลักของสังคมไทย มีการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน พัฒนาทุนทางสังคมโดยการสร้างองค์ความรู้ที่ถูกต้องและมีคุณภาพให้เป็นภูมิคุ้มกันให้สามารถพึ่งตนเองได้ดูแลซึ่งกันและกัน

6. การมีส่วนร่วม

การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะประสบความสำเร็จ จากทุกข้อที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกระบวนการต่างๆ ได้เป็นอย่างดี นำไปสู่การพึ่งตนเอง

ของชุมชน การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน การระดมความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ประชาชนในชุมชนจะเกิดความภาคภูมิใจและมีความสุขเมื่อการดำเนินงานประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดของธีระพงษ์ แก้วทาวงษ์ [12] ที่ว่า การมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของกระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ดังนั้นกระบวนการพัฒนาจะต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็น ทำให้เกิดความคิดเห็นจากบุคคลหลายๆ ฝ่ายสามารถนำมากำหนดเป็นแนวทางในการปฏิบัติและช่วยให้เกิดความสำเร็จและเกิดผลต่อส่วนรวม และจันทร์เพ็ญ อุตะมะ และธีระพงษ์ แก้วทาวงษ์ [13] ที่ว่า การวิจัยแบบมีส่วนร่วมเป็นความพยายามทุกวิถีทางที่จะพัฒนางานวิจัยโดยให้ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์เข้ามามีบทบาทตั้งแต่เริ่มแรก การดำเนินงาน การกำหนดแนวทางการพัฒนา การประเมินผล และการประมวลความรู้เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ และศูนย์อำนวยการบริหารยุทธศาสตร์เมืองไทย แข็งแรง กระทรวงสาธารณสุข ที่ว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการพัฒนามากสิ่งสำคัญที่เกิดขึ้นคือ เกิดการทำงานร่วมกันในทุกๆระดับ เกิดการพัฒนาศักยภาพร่วมกันของภาครัฐและประชาชน เกิดการตัดสินใจร่วมกันในการดำเนินงาน เกิดความรู้สึกรักท้องถิ่นของตนเอง และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันในทุกขั้นตอนของการพัฒนาตั้งแต่ การร่วมคิด การร่วมทำ การร่วมนำ การร่วมแก้ การร่วมประเมินผล และการร่วมรับผลประโยชน์ ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนโดยยึดหลักล่างสู่บน ทำให้ประชาชนและชุมชนตระหนักในความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อมุ่งสู่ความอยู่ดีมีสุขร่วมกัน

ปัจจัยความสำเร็จ

1. แรงแบนดาลใจที่สำคัญจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทำให้ประชาชนและชุมชนเห็นคุณค่าและความสำคัญ มุ่งมั่นทำดีถวายพระองค์ท่าน ร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมมือ สามัคคี
2. การสนับสนุนที่ต่อเนื่องและมีการติดตามการดำเนินงานของชุมชนของมหาวิทยาลัยทำให้เครือข่ายมะกอกสามัคคีสร้างสุข มีการบริหารจัดการที่ดีและเป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็ง
3. ผู้นำและภาวะผู้นำ คณะกรรมการทุกระดับให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการทำให้ทุกขั้นตอนและมุ่งมั่นปฏิบัติงานด้วยความเสียสละเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และทำงานด้วยความมุ่งมั่นสู่สิ่งคอมยูเนียนเป็นสุขร่วมกัน
4. การมีส่วนร่วม เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงานในทุกๆ ด้านได้แก่ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์
5. การจัดการความรู้ มีกระบวนการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเกิดการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น
6. จิตอาสา ผู้นำและแกนนำมีความมุ่งมั่น ท่วมเท ตั้งใจดี ทำให้เกิดการเสียสละและเกิดกระบวนการทำงานที่มีความต่อเนื่องและมีการขับเคลื่อนอยู่ตลอดเวลา

7. ประชาชนในชุมชนมะกอก เห็นคุณค่าและความสำคัญของการดำเนินงานทำให้เกิดความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชนก่อให้เกิดความรักความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

8. ระบบการติดตาม ประเมินผล สนับสนุน และการให้คำแนะนำที่เป็นระบบของมหาวิทยาลัย โดยคณะกรรมการบริหารเครือข่ายมีการติดตามและสนับสนุนการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1.1 การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบที่เหมาะสม จะต้องเน้นการสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน พัฒนาทักษะด้านการบริหารจัดการ การกำหนดเป้าหมายการพัฒนา การกำหนดยุทธศาสตร์ การกำหนดวาระชุมชน และ การสรุปและรายงานผลการดำเนินงาน

1.2 การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบที่ดี จะต้องสร้างความเป็นเอกภาพของชุมชน ออกแบบโครงสร้างให้เหมาะสม จะทำให้เกิดระบบที่ดีในการพัฒนา ทำให้เกิดการประสานงาน ความร่วมมือที่ดี สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีในชุมชน และเกิดพลังอำนาจในชุมชน

1.3 กระบวนการดำเนินงานจะต้องเป็นการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจและเป็นประชาธิปไตยสร้างการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การเตรียมคน การวิเคราะห์สภาพชุมชน การวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล

1.4 การสร้างค่านิยมร่วมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะก่อให้เกิดความรู้นำไปสู่คุณธรรมตามเงื่อนไขความสำเร็จของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่การพัฒนาตามหลักทางสายกลางสามห่วงคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี เกิดการพึ่งตนเองและครอบครัวที่พออยู่ พอกิน พอใช้ทำให้ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรให้มีการพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่องและมีการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา

2.2 ควรมีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นวาระของชุมชนและผลักดันเข้าสู่แผนแม่บทของสำนักงานเทศบาลตำบลขามเรียง

2.3 ควรพัฒนาตัวชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขในระยะต่อไป

7. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณนายทองทวี พิมเสน ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม และ นายสุทธิพันธ์ บัญมี รองผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม ที่ได้สนับสนุนอนุมัติโครงการนี้ในแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ 2554 จังหวัดมหาสารคาม และขอขอบคุณ ผศ.ดร.ศุภชัย สมบัติโต อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ศ.ดร.ปรีชา ประเทพา รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย ที่ได้สนับสนุนให้มีการดำเนินการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

และขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้งานวิจัยนี้ประสบความสำเร็จ

8. การอ้างอิง

- [1] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555 - 2559. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2555. ปกใน
- [2] จีระศักดิ์ เจริญพันธ์. การจัดการสาธารณสุขในชุมชน พิมพ์ครั้งที่ 10. มหาสารคาม : หจก.สารคามการพิมพ์ แอนด์เปเปอร์, 2553. p25
- [3] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. การวางแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555 - 2559. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2555. p ก
- [4] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ พ.ศ. 2550- 2554. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนัก นายกรัฐมนตรี, 2550.
- [5] กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด. แผนพัฒนาจังหวัดมหาสารคาม พ.ศ. 2554 - 2556. มหาสารคาม : กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม, 2553. p19 – 20
- [6] กองแผนงาน. แผนกลยุทธ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ.2555 - 2559. มหาสารคาม : กองแผนงาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2554. p45 – 46
- [7] จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. ปีที่ 42 ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม 2548. p 44
- [8] กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน. แผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานสุขภาพภาคประชาชน พ.ศ.2545 – 2549. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย พิมพ์ครั้งที่ 2, 2546. p6
- [9] ศิริวรรณ เสรีรัตน์. องค์กรและการจัดการ. กรุงเทพฯ : บริษัท ดวงกลมสมัย จำกัด, 2542.
- [10] เฉลียว บุรีภักดี. การวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ : บริษัท เอสอาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, 2545. p33
- [11] สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย. กรุงเทพฯ : บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, 2546.
- [12] ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง. ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, 2543. p147
- [13] จันทร์เพ็ญ อุดมะ และ ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. วิจัยและพัฒนาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพงาน. ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริชัยการพิมพ์, 2534. p70